

N á v r h

ZÁKON

ze dne 2021,

kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 29/2007 Sb., zákona č. 213/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 124/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 108/2009 Sb., zákona č. 206/2009 Sb., zákona č. 223/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 366/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 331/2012 Sb., zákona č. 384/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 306/2013 Sb., zákona č. 313/2013 Sb., zákona č. 101/2014 Sb., zákona č. 254/2014 Sb., zákona č. 189/2016 Sb., zákona č. 56/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 200/2017 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 335/2018 Sb. a zákona č. 47/2019 Sb., se mění takto:

1. v § 11 odst. 1 písmeno c) a d) zní:

„c) 13 900 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),

d) 19 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).“.

2. v § 11 odst. 2 písmeno c) a d) zní:

„c) 12 800 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),

d) 19 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).“.

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. Řízení o příspěvku na péči zahájená a pravomocně neskončená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle zákona č. 108/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.
2. Úřad práce České republiky upraví částky příspěvku na péči podle § 11 odst. 1 písm. c) a d) a § 11 odst. 2 písm. c) a d) zákona č. 108/2006 Sb., ve znění účinném ode dne účinnosti tohoto zákona, bez žádosti. O změně výše příspěvku na péči se učiní záznam do spisu. Úřad práce České republiky doručí příjemcům příspěvku na péči nejpozději do dne výplaty příspěvku na péči písemné sdělení o změně výše příspěvku na péči podle věty první; toto sdělení se nedoručuje do vlastních rukou.

Čl. III.

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti 1. ledna 2022.

Důvodová zpráva

1. Obecná část

A. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Jednou z oblastí, které upravuje zákon o sociálních službách, je **příspěvek na péči**. Příspěvek na péči se má podílet na zajištění sociálních služeb nebo jiných forem pomoci při zvládání základních životních potřeb osob. Cílem této dávky poskytované na základě posouzení potřeby je umožnit osobě (pomoci jí) nakoupit si „služby“ od laika či profesionála, co nejdéle setrvat v přirozeném (domácím) sociálním prostředí a být jedním ze zdrojů financování sociálních služeb. Lze mít za to, že tyto cíle dávka plní. Počty příjemců příspěvku na péči stoupají v průběhu času, aktuálně přibližně 360 000 osob. Mezi příjemci příspěvku na péči převládají osoby starší, osoby nad 65 let představují dvě třetiny příjemců. Je třeba zvláště zdůraznit, že příjemci příspěvku na péči tvoří nehomogenní skupinu. Liší se nejen věkem a tíží zdravotního stavu, je rozdílná jejich socioekonomická situace a liší se samozřejmě i formou poskytované podpory, pomoci a péče.

Nárok na příspěvek na péči má osoba starší 1 roku, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti, pokud jí tuto pomoc poskytuje osoba blízká nebo asistent sociální péče nebo poskytovatel sociálních služeb, který je zapsán v registru poskytovatelů sociálních služeb, nebo dětský domov, anebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu. Zákon o sociálních službách diferencuje výši příspěvku na péči nejen s ohledem na závažnost závislosti, ale i vzhledem k věku osoby závislé (dítě versus dospělý), případně způsobu zajištění péče.

Při posuzování stupně závislosti se hodnotí schopnost zvládat tyto základní životní potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost (u dětí se nehodnotí). Bližší vymezení schopností zvládat základní životní potřeby a způsob jejich hodnocení stanoví vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen vyhláška č. 505/2006 Sb.). Poslední změna vyhlášky č. 505/2006 Sb., která se zaměřila na oblast deseti základních životních potřeb, byla realizována v roce 2016.

Výše příspěvku na péči pro osoby do 18 let věku činí od července 2019 za kalendářní měsíc

- 3 300 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost)
- 6 600 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)
- 9 900 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby podle § 48, 49, 50, 51, 52 nebo dětský domov anebo speciální zdravotnické

zařízení hospicového typu (dále jen pobytové služby), 13 900 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby

- 13 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby, 19 200 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby

Výše příspěvku na péči pro osoby starší 18 let činí od července 2019 za kalendářní měsíc

- 880 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost)
- 4 400 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)
- 8 800 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby, 12 800 Kč, které nevyužívají pobytové sociální služby
- 13 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby, 19 200 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby

Příspěvek na péči se zvyšuje o částku 2 000 Kč měsíčně

- nezaopatřenému dítěti do 18 let věku, kterému náleží příspěvek na péči (výjimkou je dítě, kterému náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte ze systému dávek péčovské péče podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí; dítě, jemuž nenáleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, protože požívá důchod z důchodového pojištění, který je stejný nebo vyšší než tento příspěvek, a dítě, které je v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež)
- rodiči, kterému náleží příspěvek na péči, a který pečuje o nezaopatřené dítě do 18 let věku, jestliže rozhodný příjem oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných je nižší než dvojnásobek částky životního minima oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Výdaje na příspěvek na péči i počty jeho příjemců rostou, což souvisí s demografickým vývojem a s některými pro- klientskými změnami zákona o sociálních službách, vyhlášky č. 505/2006 Sb. či v důsledku metodického vedení.

V průběhu let došlo k několika změnám výše příspěvku na péči. Za poslední období lze zmínit 10% zvýšení částek příspěvku na péči (od 1. 8. 2016) a zásadní zvýšení částek příspěvku na péči pro osoby ve stupni závislosti III a IV, které nevyužívají pobytové sociální služby. Diferenciace částek příspěvku na péči osob ve stupni závislosti III a IV podle toho, zda využívají nebo nevyužívají pobytové sociální služby, byla zavedena ze senátní iniciativy. Od počátku s ní zazníval nesouhlas od významného spektra poskytovatelů sociálních služeb.

Současná právní úprava není v rozporu a nestanovuje odchylky ve vztahu k zákazu diskriminace. Rovněž není v rozporu se zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Navrhovaná úprava nebude mít dopad ve vztahu k zákazu diskriminace, neboť se podmínky nároku na tuto dávku vzhledem ke genderové rovnosti nemění. O tuto dávku si mohou požádat ženy i muži bez rozdílu.

B. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Cílem navrhované právní úpravy je ochrana zranitelných klientů.

Popis hlavních navrhovaných opatření v oblasti příspěvku na péči

Sjednocení částek příspěvku na péči osob ve stupni závislosti III a IV a to jak u osob starších 18 let, tak i u kategorie osob do 18 let věku.

Navrhuje se zrušení diferenciací částek příspěvku na péči u osob ve stupni závislosti III a IV. Na výši příspěvku již nebude mít vliv, zda osoba využívá nebo nevyužívá pobytové sociální služby.

Navrhované varianty úpravy nejsou v rozporu a nestanovují odchylky ve vztahu k zákazu diskriminace. Rovněž nejsou v rozporu se zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů. Neobsahují také žádná ustanovení, která by narušovala právo na rovné zacházení a vedla k diskriminaci.

C. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předkládaný návrh je v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále zejména s čl. 2 a čl. 4 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje jako ústavní zákon Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 - č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). Návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není v rozporu s nálezem Ústavního soudu České republiky.

D. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Příspěvku na péči upraveného zákonem o sociálních službách se dotýkají zejména tyto předpisy EU:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS.

Kategorie osob, jejichž nároky vyplývají z výše uvedených předpisů EU, jsou zahrnuty ve výčtu oprávněných osob (§ 4 odst. 1 písm. j) zákona o sociálních službách). Navrhovaná právní úprava se práv na rovnost nakládání osob chráněných výše uvedenými předpisy nijak nedotýká.

Navrhovaná právní úprava není v rozporu s uvedenými předpisy EU, ani judikaturou soudních orgánů EU a obecnými právními zásadami práva EU.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána. Navrhovaná právní úprava provádí některá ustanovení Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 28. 10. 2009, a na základě článku 10 Ústavy se stala po svém vyhlášení dne 12. 2. 2010 součástí právního řádu České republiky (č. 10/2010 Sb. m. V případě příspěvku na péči se jedná zejména o článek 28, který se týká práva na přiměřenou životní úroveň a sociální ochranu. Navrhovaná právní úprava je s předmětnou úmluvou plně v souladu.

E. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

Navrhovaná právní úprava provádí některá ustanovení Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 28. 10. 2009, a na základě článku 10 Ústavy se stala po svém vyhlášení dne 12. 2. 2010 součástí právního řádu České republiky (č. 10/2010 Sb. m. sV případě příspěvku na péči se jedná zejména o článek 28, který se týká práva na přiměřenou životní úroveň a sociální ochranu. Navrhovaná právní úprava je s předmětnou úmluvou plně v souladu.

F. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Navrhovaná právní úprava předpokládá dopad na státní rozpočet. Změny v oblasti příspěvku na péči nesou fiskální dopady, ty vyplývají ze sjednocení částek příspěvku na péči osob ve stupni závislosti III a IV. Dle Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí je například v pobytových zařízeních umístěno na 20 000 klientů s příspěvkem na péči ve III st. a 20 000 klientů ve IV. st. Zvýšení i v pobytových službách by tak znamenalo 3,4 mld. Kč; v souvislosti s touto změnou by mohly být sníženy dotace poskytovatelům těchto služeb (v kontextu změn a potřeb v systému sociálních služeb v daném roce, tj. v roce účinnosti navrhované změny). Zvýšený příspěvek na péči by mohl být zohledněn snížením státních dotací ke snížení dopadů na státní rozpočet či dosažení rozpočtové neutrality dopadů na státní rozpočet ČR. Navrhovaná právní úprava předpokládá sociální dopady, a to pozitivní dopady na příjemce příspěvku na péči v pobytových sociálních službách.

Pokud by nebylo možné zvýšení příspěvku na péči i v případě pobytových služeb (jak je tomu v návrhu), profitovali by z toho pouze nelegální (neregistrovaní) poskytovatelé pobytových služeb (kterých je v ČR stále okolo 70). Zatímco legálních domovů by se toto zvýšení netýkalo, nelegální by ho hojně využívali.

Rozšíření zvýšeného příspěvku na péči i na pobytové služby není v rozporu s principem podpory osob ve smyslu co nejdějšího setrvání v přirozeném prostředí nebo podpory rodinných pečujících, neboť ti budou mít i tak vyšší příspěvek dle návrhu. Přijetí návrhu by pro pobytové služby znamenalo adresnější, a proto i spravedlivější a systémově čistší způsob financování – ale také nižší dotace, jejichž rozdíl se použije pro rozvoj terénních a ambulantních služeb, jejichž kapacity jsou v ČR nedostatečné.

Předložená novela zákona č.108/2006 Sb. nemá hospodářský a finanční dopad na rozpočty krajů a obcí a na podnikatelské prostředí České republiky.

Návrh zákona nemá dopady na životní prostředí.

Navrhované změny mají velmi významný dopad na zlepšení dostupnosti pobytových služeb sociální péče pro osoby s těžkým zdravotním handicapem. Navrhované změny odstraňují nastavené diskriminační prostředí rozdílné výše příspěvku na péči dle jeho využití pro zajištění péče.

Navrhovaná právní úprava nemá vliv na problematiku životního prostředí a nebude mít za následek dopady na životní prostředí.

G. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Z hlediska ochrany soukromí a osobních údajů nemá navrhovaná právní úprava žádné dopady a zachovává současný stav v této oblasti.

H. Zhodnocení korupčních rizik

V navrhované právní úpravě nejsou žádná rizika, která by mohla vést ke korupčnímu jednání.

Navrhovaná úprava v oblasti příspěvku na péči nemá dopad do oblasti korupčních rizik a ani nevytváří jejich možnosti.

I. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nebude mít za následek žádné zásadní dopady na bezpečnost a obranu státu.

J. Zhodnocení dopadů na podnikatelské prostředí

Navrhovaná úprava v oblasti příspěvku na péči nemá dopady na podnikatelské prostředí.

K. Dopady na územní samosprávné celky

Návrh v oblasti příspěvku na péči má v zásadě pozitivní dopady na územní samosprávné celky, neboť vyšší částky příspěvku na péči přispějí ke zlepšení financování sociálních služeb. V souladu s § 73 odst. 4 zákona o sociálních službách se úhrada za péči při poskytování sociálních služeb stanoví ve výši přiznaného příspěvku na péči. Sociální služby jsou financovány vícezdrojově. Zrušení diferenciací, tj. reálné zvýšení částek příspěvku na péči u osob v závislosti III a IV využívající pobytové sociální služby zvýší podíl financování sociálních služeb z nárokového zdroje

2. Zvláštní část

K čl. I (změna zákona o sociálních službách)

K bodům 1 a 1 - § 11 odst. 1 a 2

Navrhuje se zrušení diferenciací částek příspěvku na péči u osob ve stupni závislosti III a IV.

Výše příspěvku na péči bude tedy i ve stupních závislosti III a IV jednotná s rozdílem pro osoby do 18 let věku a pro osoby starší 18 let, a to obdobně jako je tomu ve stupních závislosti I a II. Přitom se i u pobytových služeb podle § 48, 49, 50, 51, 52 nebo dětského domova anebo speciálního lůžkového zdravotnického zařízení hospicového typu bude nově vycházet z vyšší částky, tj. z částky, která byla dosud podle novely zákona č. 47/2019 Sb. aplikována „v ostatních případech“.

K čl. II (přechodná ustanovení ke změně zákona o sociálních službách)

K bodu 1

Přechodné ustanovení upravuje postup ve správních řízeních podle zákona o sociálních službách, která nebudou do dne nabytí účinnosti zákona dokončena. Stanoví se, že správní řízení probíhající ke dni 1. ledna 2021 se dokončí podle nové právní úpravy.

K bodu 2

Aby nebyli příjemci příspěvku zbytečně administrativně zatěžováni, stanoví se nová výše příspěvku na péči automaticky bez nutnosti podat žádost.

K čl. III (účinnost)

Stanovuje se účinnost zákona od 1. ledna 2022

Jana Pastuchová, v.r.

Jan Bauer, v.r.

Hana Aulická – Jírovcová, v.r.

Vít Kaňkovský, v.r.

Lucie Šafránková, v.r.

Markéta Pekarová – Adamová, v.r.

Lenka Dražilová, v.r.

